

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

CONSIDERAȚII PRIVIND ACCEPTAREA VOLUNTARĂ EXPRESĂ A MOȘTENIRII - PARTEA I

Prof. univ. dr. Ioana NICOLAE

Abstract

The first part of the study proposed to analyze the express and voluntary acceptance of the inheritance. We defined the notion of acceptance of inheritance and indicated the ways in which it can be accepted. The express and voluntary acceptance of the inheritance must respect two conditions, respectively the successor to explicitly acquire the quality of heir and the manifestation of acceptance of the inheritance should be in form a document under private signature or an authentic act, so mandatory in written form.

Keywords: *acceptance of the inheritance, express and voluntary acceptance of the inheritance, written form*

1. Definiția și felurile acceptării moștenirii

Prin acceptarea moștenirii înțelegem actul sau faptul juridic unilateral al succesibilului, prin care acesta își consolidează calitatea de moștenitor, astfel încât se definitivează transmisiunea succesorală care, *ope legis*, a operat provizoriu la data deschiderii moștenirii. Sau așa cum s-a subliniat în literatura juridică¹, prin acceptarea moștenirii succesibilul nu dobândește nici un drept, ci consolidează numai dobândirea care s-a produs *ope legis* de la data deschiderii moștenirii.

Acceptarea moștenirii este reglementată în art. 1106-1119 C. civ. Se impune a preciza că dispozițiile vizând acceptarea moștenirii se aplică deopotrivă atât moștenirii legale, cât și moștenirii testamentare.

¹ Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, Ediția a II-a actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2002, p. 411.

Acceptarea moștenirii poate opera în două feluri, prin acceptare voluntară (care la rândul ei poate fi expresă sau tacită) sau prin acceptare forțată. Prezenta parte a studiului dedicat acceptării moștenirii va trata acceptarea voluntară expresă a moștenirii.

2. Acceptarea voluntară expresă a moștenirii

Potrivit art. 1108 alin. (2) C. civ., acceptarea este expresă când succesibilul își însușește explicit titlul sau calitatea de moștenitor printr-un înscris autentic sau sub semnătură privată.

Așadar, condițiile cerute de lege pentru a opera acceptarea expresă a moștenirii sunt ca succesibilul să își însușească explicit calitatea de moștenitor, iar manifestarea opțiunii sale de acceptare a moștenirii să fie făcută printr-un înscris autentic sau sub semnătură privată, deci obligatoriu în formă scrisă². În alte cuvinte, acceptarea expresă a moștenirii reprezintă un act solemn³, forma scrisă fiind cerută *ad validitatem*. În literatura juridică s-a afirmat că intenția (*negotium*) de a accepta moștenirea trebuie să fie prezentă, fiind exprimată printr-un înscris (*instrumentum*), indiferent de forma lui⁴. În ipoteza în care acceptarea moștenirii se face prin act autentic, art. 1109 C. civ. prevede că declarația de acceptare se va înscrie în registrul național notarial, ținut în format electronic, potrivit legii. Dacă, spre exemplu, acceptarea expresă a moștenirii se face prin înscris sub semnătură privată însă acesta este nesemnat de succesibil, sancțiunea care intervine este nulitatea absolută. De asemenea, declarația verbală a succesibilului nu valorează acceptarea moștenirii⁵, întrucât, așa cum am menționat anterior, forma scrisă este cerută *ad validitatem*. Așadar atât testamentul verbal, cât și acceptarea expresă verbală a moștenirii sunt nule absolut.

Termenul în care trebuie să se producă acceptarea expresă a moștenirii (fie prin înscris autentic, fie prin înscris sub semnătură privată) este cel instituit de art. 1103 C. civ. Astfel, dreptul de opțiune succesorală se exercită în termen de un

² Și în vechea reglementare condițiile acceptării exprese erau identice. În acest sens, a se vedea Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, Ediția a II-a, actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2002, pp. 412-413.

³ S-a exprimat și punctul de vedere opus, respectiv că nu ne aflăm în prezența unui act solemn. A se vedea, în acest sens, Al. Bacaci, Gh. Comăniță, *Drept civil. Succesiunile*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 203.

⁴ J. Kocis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 276.

⁵ Interzicerea acceptării exprese orale a voit să-l ferească pe succesibil de consecințele unui cuvânt rostit la întâmplare și, de asemenea, pentru a evita dovada cu martori, care poate fi echivocă. A se vedea, Al. Bacaci, Gh. Comăniță, *Drept civil. Succesiunile*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 203.

an de la data deschiderii moștenirii. Data de la care începe să curgă acest termen va fi stabilită raportat la prevederile art. 1103 alin. (2) C. civ., respectiv:

a) de la data nașterii celui chemat la moștenire, dacă nașterea s-a produs după deschiderea moștenirii;

b) de la data înregistrării morții în registrul de stare civilă, dacă înregistrarea se face în temeiul unei hotărâri judecătorești de declarare a morții celui care lasă moștenirea, afară numai dacă succesibilul a cunoscut faptul morții sau hotărârea de declarare a morții la o dată anterioară, caz în care termenul curge de la această din urmă dată;

c) de la data la care legatarul a cunoscut sau trebuia să cunoască legatul său, dacă testamentul cuprinzând acest legat este descoperit după deschiderea moștenirii;

d) de la data la care succesibilul a cunoscut sau trebuia să cunoască legătura de rudenie pe care se întemeiază vocația sa la moștenire, dacă această dată este ulterioară deschiderii moștenirii.

Totodată, trebuie să avem în vedere și prevederile art. 1113 C. civ., care reglementează posibilitatea ca termenul de opțiune succesorală să fie redus. Astfel, pentru motive temeinice, la cererea oricărei persoane interesate, un succesibil poate fi obligat, cu aplicarea procedurii prevăzute de lege pentru ordonanța președințială, să își exercite dreptul de opțiune succesorală înăuntrul unui termen stabilit de instanța judecătorească, mai scurt decât cel prevăzut la art. 1103 C. civ.

În ceea ce privește acceptarea expresă a moștenirii, se impune a analiza această manifestare de voință a succesibilului raportat la capacitatea acestuia.

Astfel, în ipoteza succesibilului cu capacitate de exercițiu deplină este de precizat că acesta poate accepta expres moștenirea fie personal, fie prin mandatar.

Pentru ipoteza acceptării exprese a moștenirii prin mandatar se impun a fi făcute câteva precizări⁶:

a) este necesar ca împuternicirea scrisă să fie dată special pentru acceptarea moștenirii, fiind vorba despre un act juridic de dispoziție;

b) mandatarul va trebui să accepte moștenirea în termenul de decădere prevăzut de art. 1103 C. civ. și în forma prescrisă de lege;

c) procura dată mandatarului nu valorează acceptare a moștenirii, deoarece aceasta este revocabilă (art. 2031 C. civ.), în vreme ce acceptarea moștenirii constituie un act irevocabil;

d) pentru ipoteza decesului mandantului anterior acceptării moștenirii de către mandatar, deși din art. 2035 alin. (2) C. civ. ar rezulta că mandatarul este obligat să continue executarea mandatului dacă întârzierea acesteia riscă să pună în pericol

⁶ G. Boroi, C.A. Anghelescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, pp. 696-697.

interesele moștenitorilor mandantului, în realitate, nu va exista un astfel de risc, deoarece moștenitorii vor avea posibilitatea să exercite dreptul de opțiune succesorală prin retransmitere.

Dacă succesibilul are capacitate de exercițiu restrânsă, va putea accepta expres moștenirea, fie personal, fie prin mandatar. Succesibilul cu capacitate de exercițiu restrânsă acceptă personal și singur moștenirea (fără să aibă nevoie de încuviințarea prealabilă a ocrotitorului legal și autorizarea instanței de tutelă). Prin excepție, este posibil ca prin hotărârea prin care a fost instituită consilierea judiciară, instanța de tutelă să dispune altfel⁷. Astfel, potrivit art. 168 alin. (4) C. civ., prin hotărârea prin care a fost instituită consilierea judiciară sau tutela specială, instanța de tutelă stabilește, în funcție de gradul de autonomie al persoanei ocrotite și de nevoile sale specifice, categoriile de acte pentru care este necesară încuviințarea actelor sale sau, după caz, reprezentarea ei. Instanța poate dispune ca măsura de ocrotire să privească chiar și numai o categorie de acte. De asemenea, instanța poate dispune ca măsura de ocrotire să se refere numai la persoana celui ocrotit sau numai la bunurile sale.

În ceea ce privește acceptarea expresă a moștenirii a succesibilului cu capacitate de exercițiu restrânsă, se impune doar a preciza că trebuie respectate condițiile de acordare a mandatului.

Acceptarea expresă a moștenirii de către succesibilul fără capacitate de exercițiu are loc prin reprezentant legal și cu autorizarea instanței de tutelă. Reprezentantul legal poate accepta moștenirea și prin mandatar, cu respectarea condițiilor anterior menționate, precum și a celor privind acordarea mandatului⁸.

Nu în ultimul rând, vom menționa faptul că acceptarea expresă a moștenirii poate fi făcută de către creditorii succesibilului. Astfel, potrivit art. 1107 C. civ., creditorii succesibilului pot accepta moștenirea, pe cale oblică, în limita îndeplinirii creanței lor.

3. Concluzii

Prima parte a prezentului studiu a analizat acceptarea voluntară expresă a moștenirii. Am definit inițial acceptarea moștenirii și am arătat care sunt felurile acceptării moștenirii. Acceptarea expresă a moștenirii trebuie să respecte două condiții, respectiv succesibilul să își însușească explicit calitatea de moștenitor, iar manifestarea opțiunii sale de acceptare a moștenirii să fie făcută printr-un înscris autentic sau sub semnătură privată, deci obligatoriu în formă scrisă. Am prezentat

⁷ G. Boroi, C.A. Anghelescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 697.

⁸ G. Boroi, C.A. Anghelescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 697.

particularitățile acceptării voluntare exprese în cazul succesibililor care au capacitate deplină de exercițiu, a celor cu capacitate restrânsă de exercițiu, precum și a celor lipsiți de capacitatea de exercițiu.

Bibliografie:

1. Bacaci Al., Comăniță Gh., *Drept civil. Succesiunile*, Editura Universul Juridic, București, 2013.
2. Boroș G., Anghelescu C.A., Nicolae I., *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022.
3. Deak Fr., *Tratat de drept succesoral*, Ediția a II-a, actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2002.
4. Kocis J., Vasilescu P., *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016.
5. Nicolae I., *Devoluțiunea legală și testamentară a moștenirii*, Ed. Hamangiu, București, 2016.